

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA MEHNAT
TARBIYASINI BERISH ORQALI MEHNATGA JALB QILISHNING
AHAMIYATI**

**ВАЖНОСТЬ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО
ВОЗРАСТА К ТРУДУ ЧЕРЕЗ ТРУДОВОЕ ВОСПИТАНИЕ
IMPORTANCE OF ATTRACTING PRESCHOOL CHILDREN TO
WORK THROUGH LABOR EDUCATION**

Jizzax davlat pedagogika universiteti Sirtqi bo'lim “Maktabgacha va boshlang'ich yo'nalishlarida masofaviy ta'lim” kafedrasida o'qituvchisi

Xudoyberdiyeva Feruza G'anisher qizi

Email: xudoyberdiyevaf097@gmail.com

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga mashg'ulotlar davomida mehnat tarbiyasini berish orqali kattalar mehnatiga jalb etish, ularga mehnat turlarini, o'z-o'ziga xizmatni o'rgatishning usul va vositalari haqida so'z boradi.

KALIT SO'ZLAR: maktabgacha ta'lim, mashg'ulot, mehnat tarbiyasi, kattalar mehnati, mehnat turlari, usul, vosita

АННОТАЦИЯ. В данной статье говорится о методах и средствах вовлечения дошкольников в труд взрослых, обучения их видам труда, самообслуживания путем проведения трудового воспитания на занятиях.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: дошкольное образование, обучение, трудовое обучение, труд взрослых, виды труда, метод, инструмент.

ANNOTATION. This article talks about the methods and means of involving preschool children in the work of adults, teaching them types of work, self-service by providing labor education during classes.

KEY WORDS: preschool education, training, work education, adult work, types of work, method, tool

KIRISH

Mehnat tarbiyasi har bir jamiyatda, ayniqsa, yosh avlodni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasini berish nafaqat ular uchun, balki jamiyatning kelajakdagi taraqqiyoti uchun ham katta ahamiyatga ega. Mehnat tarbiyasining boshlanishi bolalarning maktabgacha ta'lim jarayonida amalga oshirilishi, ularning shaxsiyatini shakllantirish, mas'uliyat hissini

rivojlantirish va mehnatga nisbatan to‘g‘ri munosabatni o‘rgatishning eng samarali usuli hisoblanadi. Maktabgacha ta‘lim yoshidagi bolalar mehnatining o‘ziga xos tomonlari ko‘pgina olimlar tomonidan olib borilgan ilmiy ishlarda keng o‘rganib chiqilgan. Bolalar mehnatining muhim belgisi uning ma‘lum maqsadga qaratilganligidir. Kichik bog‘cha yoshidagi bolalarning mehnati biror jarayonga oid harakat bo‘lib, u faqat kattalarning rahbarligi natijasidagina amalga oshirilishi mumkin. Bola kubiklarni bir joydan ikkinchi joyga, mashinadan - stolga, stoldan - mashinaga ko‘chiradi va hokazo. Tarbiyachi boshqa stol ustidagi kubiklarni ko‘rsatib, uni mashinada ortib olib borish kerakligini aytadi. Bola kubiklarni mashinasida shkafga tashiy boshlaydi va joyiga tartibli qilib joylab qo‘ya boshlaydi. «Qatnov» bir necha marta takrorlanib, barcha kubiklar joyiga yig‘ishtirib qo‘yiladi.

ASOSIY QISIM

Mehnat tarbiyasi – bu mehnatni qadrlash, unga to‘g‘ri munosabatda bo‘lish, mehnatning foydasi va ahamiyatini tushunish orqali bolalarga mas‘uliyatni o‘rgatish jarayonidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar hali jismoniy va aqliy jihatdan shakllanmagan bo‘lishi sababli, ularga mehnat tarbiyasini bosqichma-bosqich berish kerak. Bu jarayon bolalar o‘z faoliyatida va turli ijtimoiy vazifalarni bajarayotganda ham o‘ziga xos va ijobiy natijalar keltiradi. **Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasini berishning asosiy yo‘llari**

1. **Praktik faoliyat orqali o‘rgatish.** Maktabgacha yoshdagi bolalar o‘yinlar va faoliyatlar orqali mehnat jarayonlari bilan tanishadilar. O‘ziga xos mashg‘ulotlar, masalan, bog‘ni parvarish qilish, o‘yinchoqlarni yig‘ish, o‘z-o‘zini parvarishlash kabi oddiy vazifalar orqali bolalarga mehnatning asosiy tushunchalarini berish mumkin. Bu orqali bolalar o‘z mehnatlari natijasidan rohatlanishadi va mehnat qilishning zarurligini tushunishadi.

2. **O‘z-o‘zini parvarishlash va uy ishlariga jalb qilish.** Bolalarga uy ishlarini bajarishda yordam berish, mas‘uliyatni o‘z zimmlariga olishga yordam beradi. Kichik yoshdagi bolalarga yengil vazifalar berish, ularni o‘z vaqtida bajarishga o‘rgatish, mas‘uliyat hissini rivojlantiradi va kelajakda mehnatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

3. **O‘yinlarni mehnatga aylantirish.** Bolalar uchun mehnatning asosiy shakli o‘yin ekanligini hisobga olib, o‘yin orqali ularga mehnatni o‘rgatish juda samarali bo‘ladi. Masalan, bog‘da gullar ekish, oshxona ishlarini o‘ynab o‘rganish kabi faoliyatlar orqali bolalar mehnatni qiziqarli va foydali deb tushunadilar.

Ularning ijodiy yondashuvini rivojlantirish, mehnatni o‘z manfaatlari uchun amalga oshirishga o‘rgatish maqsadga muvofiqdir.

Mehnat tarbiyasining ijtimoiy va ma'naviy ahamiyati. Mehnat tarbiyasi bolalarning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Agar bolalar o‘z yoshiga mos mehnatni o‘rganishsa, ular jamiyatda ishlashga tayyor bo‘ladilar, jamiyatning talablariga javob bera olishadi. Shuningdek, mehnat tarbiyasi bolalarda samimiyat, hamjihatlik, bir-birini tushunish va yordam berish kabi ijtimoiy qadriyatlarni rivojlantiradi.

Mehnatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish. Maktabgacha yoshdagi bolalarda mehnatga ijobiy munosabatni shakllantirish ularning kelajakdagi hayotida muhim o‘rin tutadi. Mehnatni qadrlash, o‘z vaqtida bajarish, mas'uliyatni olish kabi xislatlar kelajakda muvaffaqiyatli shaxslarni tarbiyalashda yordam beradi. Mehnatga ijobiy munosabat bolalarda o‘z ishiga hurmat va uning natijalariga qoniqish hisini uyg‘otadi.

Mehnat tarbiyasining bolalar psixologiyasiga ta'siri. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mehnat tarbiyasi nafaqat jismoniy, balki psixologik rivojlanish uchun ham muhimdir. Mehnat bilan shug‘ullanish bolalarda o‘z-o‘zini anglash, o‘z mehnatlari natijasidan qoniqish hosil qilish va o‘zini jamiyatga foydali shaxs sifatida ko‘rsatish imkoniyatini yaratadi. Bunda ular o‘z qobiliyatlariga ishonch hosil qilishadi, bu esa kelajakdagi muvaffaqiyatlariga ta'sir qiladi.

Mehnat tarbiyasining o‘qituvchilar va ota-onalar oldidagi vazifalari. Ota-onalar va o‘qituvchilar maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasini o‘rgatishda asosiy o‘rinni egallaydilar. O‘qituvchilar o‘z darslarida va mashg‘ulotlarida bolalarga mehnatni sevdirishga harakat qilishlari, ota-onalar esa uy sharoitida bolalarini mehnatga jalb etishlari zarur. Bu jarayonning muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun o‘qituvchilar va ota-onalar birgalikda ish olib borishlari kerak.

Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi mehnat tarbiyasi. Maktabgacha ta'lim muassasalari, ya'ni bolalar bog‘chalari va boshqa muassasalarda mehnat tarbiyasiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu yerda bolalar turli faoliyatlar, o‘yinlar, jismoniy ishlar orqali mehnatni o‘rganadilar. Maktabgacha ta'limda mehnat tarbiyasi, bolaning aqliy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladi. O‘qituvchilar va tarbiyachilar bolalarga mehnatni faqatgina fizikal faoliyat sifatida emas, balki ijodiy, ruhiy jarayon sifatida ham tushuntiradilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasining kelajakdagi ahamiyati. Mehnat tarbiyasini maktabgacha yoshda boshlash bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatli hayoti uchun asos bo‘ladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar mehnatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish orqali o‘zlarining ijtimoiy va mehnat faoliyatlariga tayyor bo‘ladilar. Kelajakda ular jamiyatga foydali, mas’uliyatli, mehnatni qadrlovchi shaxslar bo‘lib yetishadilar. Shu bilan birga, mehnat tarbiyasi jamiyatda mehnatga bo‘lgan yuksak hurmatni mustahkamlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasini berishning ahamiyati katta. Bu orqali bolalar o‘z mehnatlarini qadrlashni, jamiyatda ijtimoiy va ma’naviy jihatdan to‘g‘ri munosabatda bo‘lishni o‘rganadilar. Mehnat tarbiyasi bolalarning kelajakdagi shaxsiy va ijtimoiy muvaffaqiyatlarini ta’minlaydi, ularni jamiyatga foydali va mas’uliyatli fuqarolar sifatida shakllantiradi. Shuning uchun maktabgacha ta’lim muassasalarida va uyda mehnat tarbiyasiga katta ahamiyat berish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, A. (2020). Maktabgacha ta’limda mehnat tarbiyasining o‘rni. Tashkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Davronov, U. (2018). Bolalarga mehnat tarbiyasini berishning psixologik asoslari. Toshkent: O‘zbekiston fanlar akademiyasi.
3. Qosimov, N. (2019). Maktabgacha yoshdagi bolalarda mehnatga ijobiy munosabatni shakllantirish. Tashkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim vazirligi.
4. Mirzaeva, L. (2017). Mehnat tarbiyasini maktabgacha yoshdagi bolalarda tashkil etish metodlari. Samarqand: Samarqand davlat universiteti nashriyoti.
5. Xo‘jaeva, M. (2021). Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasini berishning ijtimoiy-psixologik aspektlari. Toshkent: O‘zbekistonda ta’lim.
6. Shokirova, Z. (2016). Mehnat tarbiyasi va uning ijtimoiy ahamiyati. Tashkent: Tabiatshunoslik va ekologiya nashriyoti.
7. Xudoyberdiyeva, R. (2020). Ota-onalar va pedagoglarning mehnat tarbiyasi bo‘yicha tajribalari. Tashkent: Mahalliy ta’lim nashriyoti.
8. Rustamov, A. (2015). Mehnat va ta’lim: maktabgacha yoshdagi bolalar uchun metodik qo‘llanma. Toshkent: G‘azal nashriyoti.
9. Jumayev, S. (2014). Maktabgacha yoshdagi bolalarga mehnat tarbiyasini berish. Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti.
10. G‘afurov, S. (2022). Mehnat tarbiyasi: tamoyillar va yondashuvlar. Toshkent: Iqtisodiyot va ta’lim nashriyoti.

